

AYBAR: GERÇEK MİLLİYETÇİLER, SOSYALİSTLERDİR

29 Eylül 2025

Yıldırım Koç

Sosyalizme ilişkin bilgi ve kavrayışı, Marx ve Engels'in 1848 yılı Şubat ayında yayımlanmış olan Komünist Manifesto ile sınırlı kalmış kişiler, metnin sonunda yer alan "Proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecekleri bir şeyleri yoktur. Kazanacakları bir dünya vardır. Bütün Ülkelerin Proleterleri, Birleşin!" çağrısını çok önemserler. İşçi sınıflarının ve sosyalistlerin "enternasyonalist" olması gerektiğini tekrarlayıp dururlar. Milliyetçiliğe de karşı çıkarlar. Milliyetçiliğin "burjuva ideolojisi" olduğunu, milliyetçilik gütmenin "burjuvaziye hizmet etmek" olduğunu ileri sürerler.

Burjuvazinin ulusötesi sermayeyle böylesine bütünleştiği bir dönemde, burjuvazi milli midir ki, ideolojisi milliyetçilik olsun!

Böyle bir anlayışla hareket ederlerse, somut şartların somut tahlilini yapmak yerine, gönüllerinden geçenlerin gerçek olduğunu zannederlerse de, hayattan kopuk yanlış görüşlere sahip olmanın bedelini, kitlelerden koparak ve hatta onların nefretini kazanarak öderler.

Türk Bayrağı nasıl belirli bir siyasi çizgiye ait değilse ve Türk Bayrağı'na sahip çıkmayan hiçbir sol hareket kitleselleşemezse, doğru bir milliyetçilik anlayışına sahip çıkmayan bir sol siyasi hareket de aynı kaderi paylaşır. "Milliyetçilik" kavramı belirli bir siyasi hareketin tekelinde değildir. Milliyetçiliğin bir siyasi partinin tekelinde olduğunu düşünüp, milliyetçilik yerine "yurtseverlik" veya "vatanseverlik" kavramlarını kullanmanın da çözüm olmadığı açık. İşçi sınıflarının enternasyonalist değil, milliyetçi ve hatta şoven olduğu, küreselleşme adı verilen süreçte işçi sınıflarının bu eğiliminin daha da güçlendiği ortadadır. Enternasyonalizmi genellikle yalnızca sözle savunan bazı sosyalist yapıların da bir kader ve mücadele ortaklığı içinde olmadığı, enternasyonalizmi iyi ilişkiler olarak sürdürdüğü de bilinmektedir.

Eski Türkiye İşçi Partisi'nin başarısının nedenlerinden biri bu konuları doğru kavramasıydı.

13 Şubat 1961 tarihinde kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP) milliyetçiydi. Milliyetçiliği doğru tanımlıyor ve milliyetçiliği emperyalizmin ve sermayedar sınıfın çıkarları doğrultusunda yorumlayan ve savunanlarla mücadele ediyordu. Eski TKP, yanlış bir enternasyonalizm anlayışıyla, Türkiye'deki mücadele çizgisini Sovyetler Birliği'nin dış politikasına göre belirlemişti. Eski TİP böyle bir büyük yanıla düşmedi.

Eski Türkiye İşçi Partisi'nin 10 Şubat 1964 tarihinde İzmir'de toplanan 1. Büyük Kongresi'nde kabul edilen Programında Milliyetçilik başlıklı bölüm aşağıda sunulmaktadır:

Türk milliyetçiliği, yüzyıllardır bir yarı sömürge olarak yaşamış halkımızın yabancı boyunduruğuna, sömürgeciliğine ve sömürücülüğe karşı tepkisinin ideolojik plânda ifadesidir.

Kişiliğini Kurtuluş Savaşı'nda bulmuş olan Türk milliyetçiliği, halklıktan ayrı düşünülemez. Türk Devleti'ne yurttaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür. Türk milliyetçiliği, ulusun bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün sayar; milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip, kişiliği olan bir üyesi olarak, bilimde, teknikte, kültürde, ekonomide ve toplum hayatının her alanında daima yüceltmeyi amaç bilir. Türk milliyetçiliği, başka milletleri aşağı gören, ırkçı, saldırgan ve sömürücü bir ideoloji asla değildir. Batıda sömürgeci ve saldırgan çevreler, milliyetçiliği, dış sömürücülüğün elinde saldırgan ve başka milletleri küçük gören bir ideoloji haline getirmişlerdir. Türk milliyetçiliği, milletlerin özgürlük ve kardeşçe dayanışma içinde yaşamaları esasını benimsediği için insancıldır.

Türk milliyetçiliği, ırkçılık ve ona bağlanan bütün gerici, tutucu görüş ve sonuçları kesinlikle reddeder. Türkiye Cumhuriyeti'ne yurttaşlık bağı ile bağlı herkesi Türk sayar ve yurttaşlar arasında din, dil, ırk, mezhep ayırımı ve eşitsizlik gözetmez. (TİP Programı, İstanbul, 1964;79-80)

Türkiye İşçi Partisi 1965 yılında “Türkiye İşçi Partisi’ni Tanıyalım”, isimli bir kitapçık yayımladı. Bu kitapçıkta da milliyetçilik konusu ele alınmıştı:

T.İ.P., Türkiye'nin ancak gene Türkiye'deki emekçi halk tarafından ve yalnız onlar tarafından kalkındırılacağına inanan gerçek milliyetçi bir partidir. Ne başka milletleri sömürmek ister, ne de kendisini başka milletlere sömürtür. Diğer bütün milletlerle dostça geçinmek ister. Fakat hiç birinin, ne Rus'un, ne Amerika'nın, ne Çin'in, ne İngiliz ya da Alman'ın, yani hiçbir yabancı devletin boyunduruğu altına girmek istemez. Kati olarak bağımsız bir dış politikaya taraftardır. (TİP, Türkiye İşçi Partisi'ni Tanıyalım, İstanbul, 1965;13)

Türkiye İşçi Partisi; halkımızı yüzyıllar boyunca boyunduruk altında tutmuş ve geri kalmasına sebep olmuş sömürgeciliğe ve sömürücülüğe karşıdır. Kişiliğini Kurtuluş Savaşından alan milliyetçilik görüşümüzün özü budur. Millî Kurtuluş Savaşı, halkımızın din, mezhep, dil ve ırk ayırımı gözetmeden yüzyıllardan beri üzerinde yaşadığı toprakları düşman istilâsından kurtarmak ve sömürücülüğü toptan reddetmek için kendiliğinden silâha sarılarak zafere ulaştırdığı bir savaştır. Böylece, uzun tarihimizde ilk defa Misakı Millî sınırları içinde yaşayan halkımız maddî ve manevî bağlarla birbirine bağlı fertlerin meydana getirdiği bir varlık olmanın tam bilincine erişmiştir.

Türkiye İşçi Partisi, milliyetçiliği halkçılık ilkesinden ayrı düşünmemektedir. Türkiye İşçi Partisi, ulusun bütün fertlerini; kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün sayar; milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip kişiliği olan bir üyesi olarak, bilimde, teknikte, kültürde, ekonomide ve toplum hayatının her alanında daima yüceltmeyi amaç bilir.

T. İşçi Partisi, milliyetçiliği dünya halklarının insanlık, demokrasi, hürriyet, bilim ve ilerleme yolunda kardeşçe ve barış içinde yarışmalarının itici manevî kuvveti sayar.

Herhalde Türkiye İşçi Partisi'nin milliyetçilik anlayışı vatandaşlarımız arasında din, mezhep, dil ve ırk ayrımlarına dayanılarak eşitsizlikler yaratılmasına yol açan, başka milletleri aşağı gören saldırgan faşist bir milliyetçilik anlayışının kesinlikle karşısındadır. (TİP,1965;16)

TİP'in 1965 seçimleri öncesinde yayımladığı seçim bildirisinde de “milliyetçilik ve halkçılık” bölümünde milliyetçilik konusundaki görüşler açıklanmıştı:

Türkiye İşçi Partisi milliyetçiliği halkçılıktan ayrı düşünmez. Memleketin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün sayar. Milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip kişiliği olan bir üyesi olarak, bilimde, teknikte, kültürde, ekonomide ve toplum hayatının her alanında daima yüceltmeyi amaç bilir.

Türkiye İşçi Partisi milliyetçiliği dünya halklarının, insanlık, demokrasi, hürriyet, bilim ve ilerleme yolunda kardeşçe ve barış içinde yarışmalarının itici, manevî kuvveti sayar. Her halde Türkiye İşçi Partisi'nin milliyetçilik anlayışı vatandaşlarımız arasında din, mezhep, dil, ırk ayrılıkları bakımından eşitsizlikler yaratılmasına kesinlikle karşıdır. Türkiye İşçi Partisi başka milletleri aşağı gören emperyalizmin yayılma politikasına bayraklık eden, saldırgan, faşist milliyetçilik anlayışını kökten reddeder. Kökü Millî Kurtuluş Savaşımızda bulunan milliyetçiliğimiz, antiemperyalisttir ve halkçıdır. (TİP, Türkiye İşçi Partisi Seçim Bildirisi, İstanbul, 1965;17-18)

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın 18 Haziran 1967 günü Eyüp (İstanbul) ilçe kongresinde yaptığı konuşmanın özetinde “Milliyetçilik ve Sosyalizm” konusu şu şekilde anlatılıyordu:

Aybar, konuşmasını bütün bu ters işlerden ancak sosyalizme geçerek kurtulacağımızı belirterek bağlamış ve sosyalizmle milliyetçiliğin, hele geri kalmış ülkelerde, aynı anlama geldiğini söylemiştir. Aybar bu konuda özetle şöyle konuşmuştur:

“Sosyalizmin milliyetçi olmadığı iddiası XIX. yüzyılda yaşayan kapitalist ve emperyalistlerin milletlerin uyanmasını önleyebilmek umuduyla ortaya attıkları ve artık foyası tamamıyla ortaya çıkmış bir iddiadır. Türk halkına saygısı olmayanlar ve onu geçen yüzyılın uykusu içinde görenler, sosyalistler milliyetçi değildir, onlar milleti sınıflara bölerler, diyerek suları bulandırmak istiyorlar. Emekçi halkımız, sosyal sınıfların yaratılmadığını, kendinden var olduğunu, günlük yaşantısından öğrenmektedir. Sınıflar yoksa neden milli gelirin %57’sini nüfusun sadece %20’si almaktadır.

“Bu baylar sınıf gerçeğini, halkın gözünden saklayarak emekçi sınıfların devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmasını önlemek çabasıdadırlar. Çağımızda milliyetçi olmak, özellikle geri kalmış memleketlerde ancak ve ancak sosyalist olmakla mümkündür. Çünkü milleti bir avuç iç ve dış sömürücünün pençesinden kurtarmak için en ön safta onlar savaşılmaktadır. Milliyetçi olmak yabancıya aracılık ederek halkı geri ve yoksul yaşatan toprak ağaları, kompradorlar ve bunların efendileri olan emperyalizmle savaşılmaktadır. Bu bayların Amerikan üsleri ve Amerika’nın Türkiye’deki ağalığına karşı açıkça cephe aldıklarını hiç görmedik. Buna verecekleri cevabı biliyoruz. Komünist oyununa gelmeyiz, Amerikalılar gitsin de, Ruslar mı gelsin, diyeceklerdir. Sosyalistler bu oyuna gelmezler. Çünkü bunların maksadı Rus tehlikesini ileri sürerek Amerika’nın Türkiye’de kalmasını sağlamaktır. Biz sosyalistler, bin kere söyledik: Türkiye’de ne Amerikan, ne Rus, ne de herhangi bir başka devletin ağalığına karşıyız. Ruslar bağımsızlığımızı, toprak bütünlüğümüzü tehdit ederlerse en önce biz sosyalistler Ruslara karşı dövüşürüz ama şimdi Türkiye’de üsleri, komutanları, askerleri, uzmanları ve ajanlarıyla ağalık süren Amerika’dır. Onu Türkiye’den, sonra Ruslar gelir diye atmamak, yanan evini yarın başka bir yangın olur diye söndürmemek gibi budalaca bir görüştür.

“Türk emekçi halkının kurtuluş yolu sosyalizmdir. Çünkü sosyalizm, insanın insanca yaşamasını engelleyen düzeni temelinden değiştiren, insanın insana kulluk etmesini temelinden önleyen biricik ekonomik, sosyal, siyasal ve ahlaki düzendir.” (Aybar, Mehmet Ali, Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm, Seçmeler 1945-1967, Gerçek Yay., İstanbul, 1968;563-564)

TİP’in 1969 seçimleri öncesinde yayımladığı seçim bildirisinde de milliyetçilik konusu vurgulanmıştı:

Türkiye İşçi Partisi milliyetçiliği halkçılıktan ayrı düşünmez. Memleketin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün sayar. Milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip kişiliği olan bir üyesi olarak, bilimde, teknikte, kültürde, ekonomide ve toplum hayatının her alanında daima yüceltmeyi amaç bilir.

Türkiye İşçi Partisi milliyetçiliği dünya halklarının, insanlık, demokrasi, hürriyet, bilim ve ilerleme yolunda kardeşçe ve barış içinde yarışmalarının itici, manevî kuvveti sayar. Her halde Türkiye İşçi Partisi’nin milliyetçilik anlayışı vatandaşlarımız arasında din, mezhep dil, ırk ayrılıkları bakımından eşitsizlikler yaratılmasına kesinlikle karşıdır.

Türkiye İşçi Partisi başka milletleri aşağı gören emperyalizmin yayılma politikasına bayraklık eden, saldırgan, faşist milliyetçilik anlayışını kökten reddeder. Kökü Millî Kurtuluş Savaşımızda bulunan milliyetçiliğimiz, antiemperyalisttir ve halkçıdır. (TİP, 1969 Seçim Bildirisi, İstanbul, 1969;13)

Türkiye sosyalist hareketinin önemli ve saygın isimlerinden biri de Mihri Belli’dir.

Mihri Belli, Aydınlık Sosyalist Dergi’nin 1970 yılı Eylül ayında yayımlanan 23. sayısında yer alan “Devrimci Milliyetçilik ile Proleter Enternasyonalizmi Birbirini Tamamlar” yazısında milliyetçiliği savunuyor, milliyetçiliğin burjuvazinin ideolojisi olduğu iddiasına kesin bir biçimde karşı çıkıyor ve bazı kesimlerin “sahte milliyetçiliğinden” ayırmak için, “devrimci

milliyetçilik” kavramını kullanıyordu. Mihri Belli’nin yazısının bazı bölümleri aşağıda sunulmaktadır.

“Gerçek ulusçu, devrimci milliyetçiliğin karşıtı olan ırkçılığa, şoven gericiliğin bütün tezahürlerine karşı koyan, halkların eşitliği ve kardeşliği uğruna mücadele edendir. (...)

“Devrimci niteliğini yitiren burjuvazi, ‘vatan’, ‘millet’ bayraklarını elinden düşürmüştür. (...)

“Burjuvazinin elinden düşürdüğü ‘vatan’, ‘millet’ bayraklarını proleterya zorunlu olarak yerden alacak ve başının üstünde yükseltecektir. (...) Çağımızın gerçek millicileri proleter devrimcileridir. (...)

“Bugün Türkiye’de milliyetçiliğin bir burjuva ideolojisi olduğunu iddia eden kimse, her şeyi tarihi şartları içinde, zaman ve mekân unsurlarını hesaba katarak incelemeyi emreden diyalektiğin kanununu inkar etmiş olur. (...)

“Proleter devrimcileri en tutarlı devrimciler oldukları için en derin anlamıyla milliyetçidirler de. (...)

“Biz ‘milli’ dediğimiz zaman, ‘millici’ ya da ‘milliyetçi’ dediğimiz zaman, bu kelimeleri proleter anlamıyla kullanmaktayız. Ve proleter anlamıyla kullanıldığında milliyetçilik hiçbir zaman burjuva ideolojisi olamaz, proleter enternasyonalizmi ile çelişemez. Tam tersine proleter anlamıyla milliyetçilik ile proleter enternasyonalizmi iç içedir, birbirini tamamlar. (...)

Atatürk’ün tanımıyla, “Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir.” Türk milliyetçiliği de, Türkiye Cumhuriyeti’ne vatandaşlık bağıyla bağlı olan kişilerin hak ve çıkarlarını, hem yabancı güçlere, hem de ülke içindeki sömürücülere karşı korumaktır. Burjuvazimiz milli de değildir, milliyetçi de. Milliyetçilik, burjuvazinin ideolojisi değildir. Milliyetçilik, halkımızın ve halkımızın giderek daha da büyük bölümünü oluşturan işçi sınıfımızın çıkarlarının ifadesidir. Eski TİP’in milliyetçilik anlayışı günümüzde de geçerlidir. Türk Bayrağı’na bugün sahip çıkanlar, eski TİP’in anladığı ve tanımladığı biçimiyle Türk milliyetçiliğine de sahip çıkarlarsa ve etnik kökene dayalı ırkçılığa ve bölücülüğe karşı mücadele ederlerse, insanın insanı ezmediği ve sömürmediği bir Türkiye ve dünya mücadelesine önemli katkılarda bulunacaklardır.

Ben bu anlamda bir Türk milliyetçisiyim; vatanım Türkiye’dir; bayrağım da Türk Bayrağıdır. Türkiye’nin ve milletimizin mutlu ve huzurlu geleceğini de, Atatürk’ün uygulamaya çalıştığı biçimde, Türkiye’ye özgü bağımsızlıkçı ve milliyetçi bir sosyalizm modelinde görüyorum.